

Boklådan

FLIM-FLAM av James Randi (Prometheus Books 1982)

Trollkarlen James Randi är en av de ledande inom CSICOP (den amerikanska föreningen till Vetenskap och Folkbildning). Hans grundliga kännedom om allehanda trick gör att han lätt kunnat avslöja Uri Geller och många andra, mindre berömda, personer som påstått sig ha övernaturliga förmågor. Ofta har han kunnat göra om deras bravader själv. Randi har också ett stående erbjudande på 10 000 dollar till den som kan demonstrera någon paranormal förmåga under ordentlig kontroll. Hittills har många försökt, men ingen lyckats.

Randi är uppenbarligen en orädd man som inte drar sig för att sticka ut hakan. Han delar t.ex. årligen (på 1 april) ut några "Uri-pris" (en böjd tesked) till bland andra den vetenskapsman som under året gjort det dummaste uttalandet om parapsykologi. Han skriver ofta raljerande och ibland lite elakt; det märks kanske att han inte är vetenskapsman. Detta gör hans böcker och artiklar roliga att läsa, samtidigt som de är sakliga och fyllda av fakta trots att stilen alltså inte är den gängse vetenskapliga. En nackdel är att han ibland använder amerikanska slangord som åtminstone jag aldrig sett förut. (Betydelsen brukar dock framgå av sammanhanget.)

Flim-Flam spänner över de flesta områden inom pseudovetenskapen. Efter en inledning ägnar Randi ett kapitel åt några fotografier av älvor som ett par engelska flickor sade sig ha tagit 1917-1920. Nu verkar det nästan otroligt att någon skulle tro på älvor, men då förklarades bilderna för äkta av sir Arthur Conan Doyle (författaren till Sherlock Holmes, men alltså inte lika skarpsinnig själv). Randi går igenom dessa bilder i detalj, och drar sedan paralleller till moderna exempel på pseudovetenskap. (Fusket med älvorna erkändes för övrigt förra året av de nu åldrade flickorna.)

De följande kapitlen behandlar Bermudaatriangeln, astrologi, UFO, transcendental meditation, Erich von Dänikens böcker, Uri Geller, biorytm, kvacksalvare, med mera. I slutkapitlen beskriver Randi bland annat några av sina tester av personer som påstått sig ha paranormala förmågor. T.ex. ett försök där några slagrutemän försökte hitta en nedgrävd slang med rinnande vatten. (De misslyckades.)

En bok som behandlar så många vitt skilda områden kan naturligtvis inte gå in på dem i detalj, men Flim-Flam ger en värdefull översikt över många pseudovetenskaper och argument mot dem. Jag hoppas att något bokförlag vill översätta boken till svenska; tills dess rekommenderar jag den på originalspråk.

Svante Janson